Hetedik évfolyam. 4. szám. Székely-Udvarhely, 1901. január 27.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre . . . . 8 korona.
Fél évre . . . . . 4 „
Negyed évre . . . 2 „
Külföldre egész évre 12 „
Papok-, tanitók-, gazdasági egyleti tagok- és közs. elöljáróknak egész évre 6 kor., a tanitó-egylet tagjainak, közs. és körjegyzőknek 5 kor.
— Egy példány ára 16 fillér. —
Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRJEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANITÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

HIRDETÉSI DIJAK:
Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér-, többszöri közlésnél 4 fillérért közöltetnek.
Nyilt-tér sora 1 kor. Hirdetés és nyilt-tér dija előre fizetendő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomtató és könyvkötő üzlete (Kossuth-utcza), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők.
— Kéziratok nem adatnak vissza. —

A hajnalozások.

— Visszhang az uj-évi vezérczikkre. —

Czikkiró a társadalomnak igazán sok veszélyes sebére mutatott rá meglepő fordulatokkal és képekkel Minden ember gondolkozhatik az ivással és kártyázással való ünneplés következményeiről.

Nekem az ütött nagy szeget a fejembe, hogy vajjon nem lehetne-e legalább a falusi ifjuságnak a karácson és uj-év alkalmából 7—9 napon át folyton tartó korhelykedését valami módon korlátozni?

Most második ünnepen kora hajnalban elkezdik a Jánosok üdvözlését, a mi abból áll, hogy a megbizott előköszönö elmondja a maga beszédét s a bucsuzó is el a magáét. A gazda jól megkinálgatja az egészet pálinkával, kalácscsal, mig 2—3 tánczot eljárnak. Igy megy ez harmadik ünnepen az Istvánok köszöntése által. Mindkét nap 9 óra körül végződik reggel, mikor már a templomba hivó harang megkondul. De a legények legnagyobb része részeg s a sok rikoltozástól be van rekedve. Nincs a ki templomba menjen. A gazdalegénynek az apja, a szolgalegénynek a gazda nem sok hasznát veszi az állatok gondozása körül. Mindkét nap kora délután elkezdik az ivást és tánczot saját zsebökre s tart késő éjjig. Aprószentek napját s uj-év reggelét is föleg a leányos házak ilyen meghajnalozásával kezdik s késő éjjel végzik.

Alig hiszek embert, a ki azt mondja, hogy ez igy jól van.

Minden mulatságnak késő délután és kora este lehet helye illő korlátok között, de jó hajnalban elölkezdeni azt, a mit az előtt nehány órával hagyott félbe, ez mindennél több.

Azt mondják, ez régi jó népszokás. Nem jó szokás ez, hanem kiseperni való régi keresztény bün, melyet a magyarok bizonyosan nem Ázsiából hoztak ide, hanem itt ragadt reájok a nyugati dorbézoló keresztényekről annak a régi pogány világnak a népei utján, a kikből az Attila józan népe csaknem kiszorongatta a romlott lelket.

Egyszerü módnak mutatkozik itt az, hogy egy alispáni rendeletre a szolgabirák csak késő délután kezdődő muzsikára adjanak ezután engedélyt; hajnalira és délelöttire pedig ne. A falusbirákat s a legények közül a kezeseket (rendezők) pedig esetről-esetre szigoruan arra kell utasitani, hogy részegeskedésért és minden rendetlenségért ők lesznek a felelősök. Erkölcsi és egészségi okok hathatósan követelnek valami ilyenforma gyökeres intézkedést, a mi elejét vegye a sok eddigi botránynak. A 20—25 évvel ezelötti kecske, bivalborju, berbécs stb. börbe való öltözködés elmaradt ugyan, de elég maradt egyéb.

Jegyző.

Világnapló.

Vezeti: Bakó Sámuel.

Nagy, igazi világeseménye a hétnek, hogy a 83 éves Viktoria, Angolország hatalmas királynöje meghalt. Férje Albert Koburg gothai herczeg volt s igy Anglia trónjára a kihalt Welfek helyett, kiknek utolsó sarja az elhunyt volt, a Koburgok következnek. Érdekes, hogy a megboldogult királynénak 9 gyermeke volt, a kik közül 6 ma is él. Ezenkivül 31 unoka, köztük II. Vilmos német császár és 37 dédunoka gyászolják a hatalmas britt birodalommal együtt királynéjukat. Viktoria királynö után legidősebb fia, a walesi herczeg, Albert Eduárd, mint ilyen nevü VII-ik lépett a trónra s már fel is esküdt az alkotmányra s koronázása is megtörtént. Haldoklik ezenkivül Verdi, a ma élő muzsikusok leghiresebbje. A szintén agg olasz zeneköltőt és hires operaszerzőt két rendbeli szélütés érte s állapota reménytelen. — Ezen a héten ünnepelte a porosz királyság mint ilyen fennállásának évszázados jubileumát s a fényes ünnepségeken királyunk ő felségét Ferencz Ferdinánd trónörökös képviselte. — Hogy a hazai dolgokra térjünk, báró Fejérváry Géza honvédelmi minisztert, ki — mint a mult héten is már emlitettük — nehéz betegen feküdt egy magánggyógyintézetben, Sonnenberg dr a berlini egyetem hirneves professora megoperálta. Az operáczió, mely hasfelmetszéssel járt, fényesen sikerült s Fejérváry miniszter emberi számitás szerint már tul van minden veszélyen. A berlini orvos-tanár már el is utazott s ő felségének Bécsben személyesen jelentette, hogy a miniszter fel fog gyógyulni. Nevezetes mozzanat társadalmi életünkben, hogy Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter az iparmüvészet feljesztésére összesen 100 ezer koronát ajánlott fel. Ez olyan hatalmas összeg jelenlegi szegényes viszonyaink közepette, hogy töle müiparunk hatalmas fejlődését várhatjuk. — Az ország nyugati határszélén volt egy község. Brukk-Ujfalu néven ismerte a Bécsbe járó közönség s sok vitára adott alkalmat, hogy voltaképen a mienk-e, vagy pedig Ausztriáé. A kérdés a mi javunkra dőlt el s Brukk-Ujfaluból Királyhida lett. Királyhida közönsége azután hálából diszpolgárrá választotta a héten Széll Ignácz belügyi államtitkárt, kinek legtöbb érdeme volt a falu visszacsatolása körül. — A képviselőházat e héten a belügyi költségvetés letárgyalása foglalkoztatta. Az általános vita 6 napig tartott s csak két napja kezdődött meg a részletes tárgyalás. Ennek folyamán azonban már nem sok felszólalás várható s igen valószinü, hogy mire e sorok napvilágot látnak, már a kereskedelmi tárczára is reá kerül a sor. — Fiuméban folynak a községtanácsi választások és Maros-Vásárhelynek mindkét kerülete uj képviselőt választ. Ezek volnának az elmult hét kimagasló eseményei, mert a kinai és bur háborukról semmi ujat nem mondhatunk.

Gyáripar és kisipar.

— A kereskedelmi miniszter leirata. —

Budapest, jan. 25.

A Temesvárott államsegélylyel létesitett czipőgyár ügyében az ipartestület, egyetemben több más hazai ipartestülettel, előterjesztést tett hozzám, egyrészt panaszolva, hogy ily gyárak létesitése teljesen tönkreteszi az amugy is sulyos helyzetben levő kisipart, hogy a kisipar érdekében alig történik valami az állam részéről akkor, midőn a gyáripar minden módon kezdeményeztetik, másrészt kérve, hogy az államilag segélyezett czipőgyáraknak a kicsinyben való eladásra berendezett üzletek nyitása és a kis rendelések elfogadása meg ne engedtessék.

Előre bocsátom, hogy mindenkor szivesen veszem, ha az érdekeltség bármely része és igy a kisiparososztályt képviselő ipartestületek is közvetlenül hozzám fordulnak kéréseikkel, ugy mint netaláni sérelmeikkel; hogy készséggel adok nekik felvilágositást és nyujtok segédkezet és segitséget ott, a hol meggyőződésem szerint erre szükség van: nem hagyhatom megjegyzés nélkül, hogy a jelen esetben tulajdonképen egy központilag rendezett egységes kérvényezésről van szó, midőn már nyomtatott kérvény küldetett szét valamenynyi ipartestületnek azzal a felhivással, hogy azt aláirva terjessze elém, vagyis nyiltan ki kell jelentenem, hogy a jelen esetet nem tekinthetem a közvetlenül érdekeltek spontán megnyilatkozásának, holott ily ügyekben a legelső kellék épen a közvetlenség, az egyéni meggyőződés megnyilatkozása volna, ennek lehet csak sulya. Ezt csak egyszerüen konstatálni akarván és csupán azért, hogy az ipartestületben képviselt kisiparosságot meggyőzzem arról, miszerint egyenkinti külön, de saját érvein alapuló kéréseit és panaszait sokkal szivesebben veszem, mint az ilyen mesterségesen előkészitett, tömeges, de az egyéni meggyőződés kifejezését nélkülöző tüntetésszerü kérvényezést, azokra természetszerüleg nagyobb sulyt is fektetek, mert bennük a vidékenkint eltérő, de mindig a tényeknek megfelelő viszonyok nyernek kifejezést, melynek hiányában kérelem nem lehet alapos, sérelem nem lehet egészen megokolt: nem kivánok elzárkózni attól, hogy ezen központilag készült, minden ipartestületnek aláirás végett megküldött és azok kis része, ezek között az ipartestület által is elém terjesztett azonos kérelemmel érdemlegesen ne foglalkozzam és arra észrevételeimet, illetőleg elhatározásomat az ipartestülettel ne közöljem.

Félremagyarázások kikerülése végett szükségesnek tartom azonban hangsulyozni és erre a kérvényező ipartestületeket egyenkint és összesen különösen figyelmeztetni, hogy habár az előrebocsátottak szerint az ily központilag szervezett kérvényezést nem helyeslem is, korántsem tennék kifogást az ellen, ha az érdekeltség, tehát ez esetben a kisiparosság érdekei közös képviseletére tömörülne és szövetkeznék, sőt ellenkezőleg magam ohajtanám első sorban, ha az ipari érdekeltség mennél tömörebben sorakozva egymás mellé s lehető erős iparos közvéleményt teremtene, mert ebben az egészséges fejlődés egyik igen hatékony eszközét látnám.

Áttérve most már magára a kérvényre, annak három általános speczialis része van, tehát ezek szerint kivánok én is azzal foglalkozni.

Általános részei: a gyárak tönkreteszik a kisipart; ebből következtetve az államilag segélyezett czipőgyárak tönkreteszik az ország czipész-kisiparát; a kisipar állami támogatása nálunk alárendelt jelentőségü; speciális része pedig a kérvénynek az, mely az államilag segélyezett czipőgyárak kicsinyben való árusitására vonatkozik.

A gyár- és kisipar egymáshoz való viszonya nemcsak nálunk domborodik ki oly erősen, megvan az mindenütt; kisebb mértékben ott, a hol a gyáripar már kellő arányokat öltött, az ipari fejlődés már elérte azon fokát, melynél annak jellege már kifejezésre jut, nagyobb arányu ott, a hol a fejlődés még folyamatban van.

Ez az ellentét enyhithető, ha idejekorán történnek meg az arra alkalmas intézkedések. de el nem kerülhető.

A kisipar a maga termelési viszonyaival a mindinkább növekedő fogyasztást ki nem elégitheti, sem mennyiségileg, sem minőségileg, bármennyire akarjuk is azt ugy technikailag, mint erkölcsileg fejleszteni és magasabb szinvonalra emelni és igy a fogyasztás természetszerüleg van utalva a tömeg-termelésre, mely igényeinek kielégitésére a technika minden vivmányait igénybe véve, mennyiségileg többet, tehát olcsóbban és sok tekintetben még minőségileg is előnyösebben termel.

A termelésnek a fejlődő korral való átalakulását megakasztani nem lehet és igy az ipari termelés terén is csak két ut között kell választania minden államnak: vagy lehetőleg belföldön biztositani fogyasztását vagy legalább is annak nagyobb részét. tehát szilárd alapokon nyugvó, erős gyáripart kell teremteni, vagy figyelmen kivül hagyva az ujabb gazdasági alakulatokat, állandó adózója maradnia más országoknak.

Az előbbi az ország gazdasági helyzetét megjavitani alkalmas, nagy tőkék gyümölcsöztetését biztositja, az ország saját nyerstermelésének jó értékesitésére vezet, munkáskezek százezreinek biztosit állandó foglalkozást és biztos keresetet, az utóbbi a biztos gazdasági romlásra vezetne.

De ha nem követtetnék is az előbbi, ha a gyáripar lehető nagyarányu fejlesztése el is hanyagoltatnék, a kisipar helyzete nem volna jobb, a különbség mindössze csak az lenne, hogy az idegen gyáripar versenye alatt omlanék össze, az tenné tönkre.

A kisipar, mint olyan, ugyanis a technika mai fejlettsége mellett, igen sok ágában nem tartható fenn, helyzete mind sulyosabb lesz, a mint látjuk is, hogy ott, a hol a kisipar illető része nem törekedett áttérni a tömegesebb termelésre, a gyáripar előnyeinek lehető megszerzésére, ott egész iparágak pusztultak el, holott bölcs előrelátással, az érdekelt tényezők együttmüködésével megmenthetők lettek volna.

Épen ezért teljesen tarthatatlan és indokolatlan az az ellenszenv, melyet a kisiparosok a gyáripar ellen táplálnak és terjesztenek, mely az elém terjesztett kérvényben is kifejezést nyer.

De ha a gyáripar fejlesztése elől elzárkózni nem

A „SZÉKELY-UDVARHELY" TÁRCZÁJA.

Egy falusi serdülő leányról.

— Barabás Ida, a B. Dénes és Baczó Róza leánya, megh. 1901. jan. 17. reggel 8 órakor. —

(A „Székely-Udvarhely" eredeti tárczája).

Kedves leányunk!

Mily szépen aluszol puha fehér ágyadon . . . nyiló virágoktól körülvéve! . . . Több éji ébrenlét után pihentető szender szállott szép szemeidre. Nagy homlokodról a dus fekete haj egyszerüen hátrasimult — helyes szoktatásodhoz hiven . . . Fehér arczodon, vékony ajkaidon nyugalom ül . . .

Oh! de a te szendergésed több a szendergésnél; a te nyugalmad több a nyugalomnál! . . .

Tudunk mindent! . . .

A saját nevelésü fehér virág föléd hajló nagy tölcsérének susogó szólitását nem hallod! Csillagfényü sötét szemeid világa kialudott! . . . Beszédes piros ajkad elnémult . . . A nagy homlok alatti szép gondolatok raja tova szállott . . . Tiszta fehér arczodon többé nem jelenik meg rózsaszinü pir s melled hatalmas hullámzását nem látják meg többé a tieid és szived dobogását nem hallja meg a tieid közül többé senki . . . Soha . . . soha . . !

Most magasan és mélyen, majd kitörően és szeliden, most mélabusan és csevegő vidámsággal, majd nagy erővel és olvadékonysággal szállongó énekes hangod a közelebbi karácson hallá utóljára testvéreid és szülőid társaságában. Talán az ünnepi égi karoknak tetszett megkiválóan a te éneked s azért vettek maguk közé oly sietve!? . . .

Éjfél tájban szólitád anyádat, hogy segitsen rajtad. Hajnalban kéréd apádot, hogy ne hagyjon, vigyen el valahová. Hideg veriték gyöngyözött égő homlokodon. Készülődtél . . . Reggel megérkezettt távolról a nem várt posta bélhártyagyuladás tüzes tengelyén. Szekerére tett s csak porhüvelyed maradt itt! . . .

17 év és nehány hónap. Mi az? Életnek felette rövid! Iskolából nemsokára a halál hideg termeibe lépni rettentő gondolat és látvány! . . .

Hol maradnak az ifjukor tündérálmai s a nagyratörő kiváló szellemi erő tervei és az életviszonyok változatos kertjének virágkelyheiben még a tövisek között is kinálkozó méz, mely illatos mosolylyal vár mindenkire születési, rangbeli és foglalkozási különbség nélkül?!

S épen serdült leánynak mosolygó reggel helyett hosszu éjbe lépni . . . emberi fogalmak szerint felette elszomoritó

Tégedet is, mint annyi mást, menyasszonyi lenge fátyol helyett halotti nehéz lepel takart be, mikor mármár közelből-távolból talán hallani lehete a vőlegényi virágos hintó guulását a női boldogságnak drága kincseivel megrakodva.

Keservünkben sok mindent gondolunk és beszélünk távozásod alkalmából. Te mindezekről mit sem tudsz. S jó, hogy nem tudsz, mert talán felébrednél s visszakivánkoznál e csalóka életbe annyi mérges irigység, cselszövény, furfang, mézesszavu kétszinüség, áruló csókos barát, keserüség, fájdalom és szenvedés tanyájába.

A hitnek balzsamolajjal bevont táblájára az van felirva, hogy te a miénknél jobb helyt vagy, — sértetlenül és épen — mint tulvilági társaid.

Az a nagy tölcsérü fehér virág, melynek kinyilását oly epedve vártad, bánatában alább-alább hajolván, végül egészen homlokodra borult, mintha téged akarna elkisérni s aztán veled aludni . . .

Puha fodru párnádra fektették . . .

Ugyanazan a párnán két hófehér virág alszik . . .

Ember fel nem foghatja, hogy minők lehetnek álmaitok a koporsóban! . . .

Oda ásták sirodat a nagy diófák közelébe elődeid mellé, hol gyermeki játékidat játszottad társaiddal. Vajjon e vén fák mit gondoltak, mikor meglátták két siró lányka kezében a két nagy fekete lobogót koporsód előtt s mikor meghallották az általános keserv miatt el-eltikkadó gyászdalt s aztán látták, hogy bebocsátott koporsódra ráesik az egyszerü virágkoszoru, utánna a sok föld s végül minden csendes lett?! . . .

Szülők, nagyszülők, testvérek s felette nagyszámu rokonok helyett most én egyedül beszélek rólad és hozzád. Az a gondolatom támad, hogy rólam nehány év mulva nem lesz a ki és a mit beszéljen. Ugyan ki és mit beszéljen egy örök terméketlenül kidőlt vén fáról, melynek még ágait is kerülték és kerülik még a reménynek tarka madarai is? Különben a többségnél a nemes képességek legnagyobb része egész életen át alvó rügy marad, vagy gonosz szenvedélyek, ferde irányu és téves fogalmak féreggyürüi fojtják vissza Pedig ugyan ki ápolja a fák rügyeit és ki gondozza, ha a tulajdonos nem teszi?

Pár év előtt városi iskolába készültél nyárban. Kivánságod az volt, hogy előzetesen szerezz magadnak némi fogalmat a német nyelven való szabatos olvasásról s a szavak kellő hangoztatásáról és egyuttal ujuljon fel emlékezetedben a magyar név- és igeragozásnak sokaknál feledésbe ment több szabálya Hozzám jöttél s vezetésre kértél. Főleg az ik-es és nem ik-es igék közötti különbség ragadta meg figyelmedet s az igéknek az ohajtó módban való változatai. Én a többek között ezt a példát vevém elő: bár én irnék, bár te irnál, bár ő irna stb. Te utánam mondád sokféle, kedvesebbnél kedvesebb hangváltozásban s a harmadik személyt tréfásan igy mondád: *bárcsak bácsi irna!* Soha sem feledem el! A sok fiu- és leánytanitványom között egygyel sem foglalkoztam örömestebb, mint veled.

Sirod felhantolása ideje alatt asztalomhoz ültem s ugy jött, mintha rám czéloztál volna. És én *irék* rólad és hozzád, pedig tudom, hogy soha sem fogsz nekem válaszolni . . .

Vörösmarty és mások után sokat énekeltél és szavaltál gyomlálás közben is. Vörösmarty keserve szerint: *Aludni fogsz s* **nem** *lesznek álmaid, aludni fogsz s* **nem** *lesz több reggeled.* A hit szerint: *Aludni fogsz és* **lesznek** *álmaid, aludni fogsz s* **lesz** *még egy reggeled!* . . .

A békitő sir enyhe takarja porod! Isten hozzád. légy boldog! . . .

Józsi bácsi.

Történeti irodalom.

Udvarhely vármegye nemes családai. Szerkesztette **Pálmay József.** Székely-Udvarhely, 1900. Betegh Pál kny. 4-r. 268. l.

A történeti irodalomban uj müfaj van keletkezőben, melynek termékei — kisebb-nagyobb időközökben — gyorsan kerülnek ki egymásután a sajtó alól. Ez uj müfaj, Nagy Iván nyomdokain haladva, egyes vármegyék nemes családainak történetét tárgyalja. A legujabb munka e nemben: *Udvarhely vármegye nemes családai*, Pálmai Józseftől, nemrég jelent meg.

Manapság, mikor az embereket csak a *ma* és a *holnap*, a *jelen* és a *jövő* érdeklik s csak kevesen törődnek a nemzeti hagyományokkal, a mult dicsőségével, szivesen üdvözölhetjük azt, a ki az elődök iránti kegyeletnek gyujt fényt, mint Pálmay József, midőn nagy szorgalommal felkutatja a levéltárakat s régi iratok nyomán, fakó pergamenlevelek adataiból összeállitja egy vármegye egész családfáját; és mivel az egyes családok története közvetetlen a megye történetét alkotja, közvetve pedig az ország, az egész nemzet történetével van elválaszthatatlanul összeforrva: becses anyagot hoz nyilvánosságra, számos uj, eddig csak szük körben ismert, vagy épen teljesen ismeretlen tényt állapit meg a pragmatikus történetirás számára.

Az előttünk fekvő terjedelmes mü nem professionatus történetiró munkája, hanem a történelem iránt szeretettel viseltető és abban nagy jártassággal biró mükedvelőé. Nem látszik meg sem elrendezésében, sem részletes kidolgozásában, sem forrástanulmányaiban a historikus mindenre kiterjedő figyelme, éles itélete, az események hatásának mérlegelése; de ezek hiján is oly könyvet irt Pálmay, melynek avatott kéz egykor hasznát fogja vehetni.

Mint a bevezetésben jelzi, nem is törékszik eredetiségre. Czélja csak az, hogy Udvarhely megye tősgyökeres és oda beszármazott nemes családainak jegy-

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

lehet, az nem jelenti azt, hogy a kisipart pusztulásnak kell engedni. Sőt ellenkezőleg, összhangba kell hozni az ipari termelés e két tényezőjét azon a téren és abban az arányban, a melyen és a melyben lehetséges, fejleszteni kell a kisipart is. Ez alkalmas kiegyenliteni az ellentéteket, ezen a réven megmenthetők iparosok ezrei meg ezrei, ha maga a kisipar, mint ilyen, bizonyos ágazatokban fokozatosan el is fog tünni, de megmarad mellette maga az iparos, az egyén, mint termelési tényező.

Az igazi termelés ezen ágazataiban — a melyek tudniillik tömegtermelésre utalvák — a kisiparosoknak is át kell térniök a tömegesebb termelésre, gépekkel kell dolgozniok, épen ugy, mint a gyárosnak, olcsóbban kell termelniök, tehát többet, mint eddig, termelésüknek egyenletesnek és minőségileg egyenlőnek kell lennie, mint a gyárosénak, szóval a tömegtermelésre utalt iparágakban a kisipar helyébe természetszerüleg a gyáripar lép, de a gyáros lehetőleg a kisiparos legyen, az alakuljon át azzá.

Erre törekszem — a mennyire természetesen a viszonyok megengedik — iparpolitikámban, ezt mozditom elő minden rendelkezésemre álló eszközzel és a hol a kisiparosok czélzataimat megértették, ott már látható nyomai vannak ennek, ott szövetkeztek az egyesek, tömörültek, hogy közös erővel vivják ki azt, a mire egyenként képtelenek és hogy e téren mily eredményeket lehet elérni, bizonyitja az a 46 kisipari szövetkezet, mely támogatásommal létesült; melyekben 16.028 törekvő kisiparos 42 993 üzletrésszel egyesült, összehordva saját fillléreikből 508.294 koronát.

Ezt a tömörülést előmozditottam magam 207.000 korona államsegély engedélyezésével és előmozditotta az állam közvetve is megfelelő hitelszervezet létesitésével, mely egymaga 1,257.088 korona hitel nyujtását tette lehetővé, ugy, hogy ezeknek a kisiparosoknak ma már összesen, saját tőkéjük az államsegély és hitel révén kereken két millió korona pénzerő áll rendelkezésükre, oly összeg, mely módot nyujt nekik arra, hogy nyersanyagjaik bevásárlásánál a gyáripar előnyeit lehetőleg élvezzék, hogy áruikat nem kell minden áron és minden időben elvesztegetniök, sőt, hogy az ipari élet egy más lényeges tényezőjével is számolhassanak, t. i. hitelezhessenek maguk is, a mi nélkül üzleti élet nem létezik.

Az a 207.000 korona, melyet e czélra az államkincstár terhére engedélyeztem, csak egy része az emlitett iparpolitikai tevékenységnek, kiegésziti azt a technikai eszközök adományozása, a melyekre csak 1900-ban 210,000 korona segélyt engedélyeztem a kisipasosoknak; kiegészitik azok a központi mühelyek, a melyeket létesitettem, illetőleg melyeknek létesitését biztositottam már eddig tiz évi időre évi 76.000 korona segély biztositásával csupán azért, hogy a kisiparos áttérését a gyáriparra lehetővé tegyem. És ha ezen adatokhoz hozzáadom azt a 82,060 koronát, melyet 1900 ban kisiparosoknak tanulmányi ösztöndijakra engedélyeztem, hogy külföldre menve az ujabb ipari haladást megfigyelhessék és ott ismereteiket gazdagitsák, akkor ez évben az ipari czélokra rendelkezésemre álló 1,250.000 koronából egyedül a tömegtermelésre utalt kisipar fejlesztésére 551.318 koronát forditottam (a szövetkezetekre forditott 207.300 koronából ugyanis ez évre csak 183,258 korona esik, a többi mult évre esett) nem számitva ide a közmühelyekre engedélyezett 76.000 koronának tiz évi időre való biztositását, mely egymaga 760.000 koronát tenne és nem a kisiparnak azon ágaiért hozott nagy anyagi áldozatokat, melyek müipari természetüknél fogva kisipari jellegükben biztositva vannak, ha t. i. az illető kisiparosok szakmájukat teljesen értik, nemesebb izlésre tesznek szert és a haladó korral maguk is haladnak.

Ezek érdekeit első sorban az iparoktatás mozditja elő, melyre csak az utolsó 1900. évben is 1.891.749 koronát áldozott az állam.

Azonban az elém terjesztett kérvényben tömegtermelő iparágról lévén szó, én is csak az ily iparágak érdekében hozott állami áldozatokkal kivánok foglalkozni és azért mellőzöm itt teljesen azokat a kis iparágakat, melyek müipari jellegüek és fejlesztésükben is egészen más elbánást igényelnek.

Azt hiszem, a fentebbiekben eléggé megfeleltem volna az elém terjesztett kérvény két általánosságban odavetett állitására, nevezetesen a kisiparnak a gyáripar által való elnyomására és arra, hogy az állam mostohán bánik a kisiparral.

Áttérek már most a czipőgyárak ügyére, mely az emlitett panaszkérvény kiinduló pontja volt.

Szükséges volt-e Magyarországon czipőgyárat létesiteni s helyes volt-e ezt állami támogatással is előmozditani, arra számszerü adatokból kivánom a választ megadni.

Magyarországon az 1890. évi népszámlálás adatai szerint — ujabb, teljesen hü statisztikai adatokkal nem rendelkezünk, de ez lényegtelen is, mert a változások nagyjában kiegyenlitik egymást, sőt az önálló vállalatok száma inkább csökkent még, mintsem növekedett volna, 30.608 önálló czipésziparos van 27.827 segéddel és tanonczczal. Már maga az a körülmény, hogy a segédszemélyzet száma kisebb az önálló vállalatok számánál, mutatja, hogy hanyatló iparággal állunk szemben. Ez még kirivóbban jelentkezik akkor, ha tekintetbe veszszük, hogy a 30.608 önálló vállalatból 19.916 segéd nélküli, tehát felénél jóval több olyan vállalat létezik, mely a mester halálával megszünik.

Ebből az következik, hogy ezt az iparágat istápolni kellene, hogy a segédszemélyzet és vállalatok száma közötti egyensuly helyreálljon és ez az iparág ismét megerősödjék.

Csakhogy egy futó pillantás külkereskedelmi statisztikánk vonatkozó adataira, meggyőz mindenkit arról, hogy ez lehetetlen, itt tekintélyes tömegtermeléssel állunk szemben, mely elől elzárkóznunk nem lehet.

Az utolsó öt év adatait egybevetve, azt látjuk, hogy behozatalunk lábbeliekben évről-évre állandó növekedésben van. Mig 1895-ben 16.398 ezer korona volt behozatalunk, ez már 1896-ban 17.274, 1897-ben 18.894, 1898-ban 19 796 és 1899-ben 19 785 ezer koronára emelkedett, vagyis öt év alatt a behozatal csak emelkedésében is 3387 ezer koronát tett, mig kivitelünk alig számbavehető, de a mellett igen csekély eltéréssel ugyanaz marad, nevezetesen 1895-ben 1698, 1896-ban 1534, 1897-ben 1752, 1898-ban 1596 és 1899-ben 1608 ezer korona.

Ha már most egybevetjük a behozatal és kivitel adatait, arra a szomoru eredményre jutunk, hogy netto behozatali többletünk nöttön-nő és az utolsó évben már meghaladta a 18 millió koronát.

Ezek a számok azt mutatják, hogy a hazai czipésziparunk távolról sem képes fedezni a hazai szükségletet és minthogy a behozatal gyári termékek révén van, az a kérdés volt eldöntendő: mi előnyösebb az országra, ha tovább tétlenül nézzük, mint vándorolnak ki a nép milliói külföldre, avagy itthon állitani czipőgyárakat, hazai nyersanyagokat hazai munkásokkal feldolgoztatni és ennek révén a külföldi behozatalt csökkentve, lehetőleg hazai termelés révén fedezni a hazai szükségletet.

Ez utóbbi módot tartottam helyesnek választani az ország általános gazdasági és a czipészipar speczialis érdekében.

Az előbbi szempontból azért, mert csökkenthetem vele egy tekintélyes szükséglet külföldi fedezését, hazai munkaerőt köthetek le, nagyobb tőkét hozhatok forgalomba; az utóbbi érdekében azért, mert bármint idegenkedjenek is egyesek, kik magukat fentartani mesterségük révén nem képesek már, eleintén önállóságuk feladásától és attól, hogy gyári munkásokká legyenek, a változott termelési viszonyok kényszeriteni fogják erre és akkor szolgálatot tettünk az életképes, szakképzett czipész-iparosoknak, kik csak rendelésre dolgoznak, mesterségükben kiválóak és ma nem a gyári versenyt, hanem nem eléggé képzett, ugynevezett kontár-mestertársaik versenyét érzik, azzal kénytelenek küzdeni.

Ettől a versenytől fogják őket a czipőgyárak megkimélni s akkor egyszerre két czélt értünk el; csökkentettük a behozatalt és erősitettük az életképes czipész-kisipart.

Ámde hogy ez az eredmény tényleg elérhető legyen, nem elég egy-két czipőgyár, a tömegtermelést e téren tovább kell fejleszteni és ha az érdekeltség nem akar nagy gyárakat, akkor módjában van azokat megelőzni, ha tudniillik épen ugy, mint a székesfővárosban igen biztató eredménynyel már történt, maguk termelő szövetkezeteket alakitanak, mühelyeiket kellő berendezéssel látják el és igy pótolják a gyárakat, természetesen a kellő szakképzettséget feltételezve.

Ebben a törekvésében készséggel támogatván erkölcsileg is, anyagilag is a hazai czipészipart és erre törekedve, tényleg hasznos szolgálatokat tennének czipészeink maguknak is, az országnak is, sokkal hasznosabbat, mint megannyi tüntetésszerü kérvényezéssel.

Minden nagyobb városban, a hol a czipészek száma nagyobb, erre a kellő mód megvan és ha ezt a komoly törekvést, mely munkával akarja iparát fentartani, kellő támogatásban az állam nem részesitené, akkor jogosan emelhetnék fel az ipartestületek panaszos szavukat.

Erre azonban okuk nem lesz, mert a jelzett czél érdekében a rendelkezésemre álló eszközök keretében minden lehető támogatást nyujtani kész vagyok, meg lévén győződve róla, hogy ha minden kellék erre az alakulásra megvan, ezzel a legnagyobb szolgálatot tettük a hazai lábbeli-iparnak.

Csakhogy az az alakulás is megköveteli a többször emlitett beadványban annyira kidomboritott önállóság feláldozását, mely nélkül sem magángyár, sem szövetkezeti telep el nem képzelhető.

És hogy mennyire igaz az, a mit fennebb már bevezetéskép állitottam, hogy az ily mesterségesen előkészitett kérvenyezés nélkülözi az egyéni meggyőződést és tényleges viszonyokat, mint feltétlen szükséges alapot, mi sem bizonyitja jobban, mint a kérvénynek ez a része, melyben a végsőig menő küzdelem hangoztatik ama bizonyos önállóság érdekében, a mikor épen ott már alig létezik ezen önállóság, a honnan a kérvényt a többi ipartestületnek aláirásra megküldötték, tudniillik Budapesten fölötte nagy mértekben van elterjedve épen a czipészek között az ugynevezett ülőmunka, midőn a czipész egy nagyobb üzletkörrel biró mestertől, mint vállalkozótól kiszabott alakban kapja az anyagot minden hozzávaló segédanyaggal, hogy akásán, megállapitott munkabér ellenében, elkészitse azt.

Ennél a viszonynál bizonyára sokkal előnyösebb a gyárban való munka, vagy még előnyösebb a szövetkezeti alapon nyugvó közös mühely; függő viszony az egyik is, a másik is, de legalább teljesen tiszta, nem kapcsolatos különböző elszámolásokkal, melyek gyakran terhesebbek a viszony függő voltánál, mert mig amaz csak munkában való függéssel jár, de biztos keresettel, ez az előbbinek minden hátrányával birva, igen gyakran anyagi károsodással jár a munkát vállalt iparosra nézve.

Ha ezeket a szövetkezeteket czipésziparosaink legalább nehány nagyobb városban megalakitják, ők maguk fogják elejteni a többször emlitett kérvényben foglalt speczialis kérést, nevezetesen, hogy a gyáraknak megtiltassék a kicsinyben való elárusitás, az e czélra szolgáló üzletek nyitása és kis rendelések elfogadása, a mit egyébként teljesiteni sem lehet, el is tekintve attól, hogy semmi eredménye sem volna annak, ha a hazai vállalatoknak — feltéve, hogy erre törvényes alap volna — ez eltiltatnék, de a külföldi vállalatok ezt szabadon tehetnék.

Csak egy részletében van alapja ezen speczialis kérésnek, t. i. a kis rendelések elfogadásában. Ettől azonban nem kell ezeket eltiltani, üzemük természete szab korlátokat ennek, illetve teszik ezt reájuk nézve lehetetlenné, hisz proszperitásuk az egyenlőméretü és minőségü áruk tömeges termeléséhez van kötve, csak igy képesek elég olcsón, tehát versenyképesen termelni.

Midőn ezekben a panaszos kérvény minden részét méltattam volna, még pedig a szokottnál részletesebben, tettem ezt azért, hogy az ipartestületben egyesült kisiparosok meggyőződjenek arról, miszerint kéréseik és panaszaik elől nemcsak kitérni nem akarok, hanem ellenkezőleg, a legbehatóbban foglalkozom azokkal és nemcsak nem utasitom el ridegen még akkor sem, midőn panaszaik alaptalanok és kérésük teljesithetetlenek, hanem ellenkezőleg, kellően felvilágositva őket, magam jelölöm ki nekik az utat és módot, melyen haladva, boldogulhatnak és a melyet követve, támogatást jogosan kérhetnek, sőt követelhetnek az államtól.

Budapesten, 1900. évi deczember hó 29-én.

Hegedüs.

---

zékét s rövid történetöket adja. Ez látszólag és általánosságban gépies munka; ebben az esetben azonban nem az. Nem az azért, mert a szerző bizonyos hagyományos felfogások ellen száll sikra, melyek különösen a régebbi családok homályos multjában fakadnak s a melyek történeti valóságát épen ezen családok fiai vitatják sok hittel. Egyéni meggyőződését tehát, melyet elő tanulmányai szilárditottak meg benne, nem rendeli alá az általános nézeteknek, sőt egyenesen — noha nem elég bátran és nyomatékosan — kimondja azok alaptalan voltát.

Ilyen pl. a r a b o n b á n-e l m é l e t, melynek számos hive akad az előbbkelő székely családok közt s nem egy büszke székely szeretné a rabonbán ősökhöz ragasztani családfája gyökerét.

Nem akarjuk itt e kérdést tárgyalni, csak annak megvilágitására hoztuk föl, hogy Pálmay a maga lábán jár s az ellenkező véleményekkel szemben saját meggyőződésének szerez érvényt munkájában.

Szerzőnk a megyei levéltárak és más rendelkezésére álló források nyomán lelkiismeretes pontossággal állitja alphabetikus sorrendbe egymás mellé a megye nemes családait a Hallerektől, Pálffyaktól, Sándoroktól, Ugronoktól az utolsó p i x i d á r i u s familiáig s valamennyinek — a mennyire m o s t lehet — családi irásaik és közokiratok alapján, a legrégibb időkre visszamenő történetét adja. Igaz, hogy itt azután mese és valóság gyakran összeölelkezik egymással, különösen egyes családok eredetének megállapitásánál, mely rendesen a legendák és regék hőstettektől csillogó ködébe vész el.

A családok középkori és későbbi szereplésének leirása nagyjában már megbizható és elfogadható, noha az események itt-ott sajátságos logikával és valószinütlenül füződnek egymásba; sokszor egészen másképp, mint a hogyan azokat eddig a történelmi kutatások megvilágitották. Egyik-másik család XVI—XVII-ik századbeli tagjainak pedig olyan cselekedeteket tulajdonit a szerző, a milyeneket egy is aligha vitt végbe valaha s a melyek — talán analog esetek hatása alatt — a képzelet méhében születtek.

Az ujabb nemzedékek méltatása meglehetős nagy tért foglal el a munkában. Helyteleniteni ezt nem akarjuk, mert elvégre számos jeles férfiu emelkedett ki a Hargita mellől, a ki országos hirnévre tett szert s a kire mindenkor büszke lehet szükebb hazája; de — különben izlés dolga — önkéntelenül is ugy tünhetik föl a dolog, mintha a szerző legyezgetni akarta volna egyesek hiuságát. Azonban lehet, hogy tévedek.

Bármennyi utánjárással gyüjtötte is össze könyve anyagát Pálmay, mégis vannak hiányai, maradt pótolni való elég. Nem egy családot ismerünk, melynek nemessége régi keletü és immunitását soha sem vonták kétségbe, még sincs fölvéve a „nemes családok“ közé. Igaz, hogy ez megeshetik a legnagyobb gondosság mellett is.

Sajnálkoznunk kell a munka stylusának pongyolaságán, de minden kifogás mellett is azt mondhatjuk,hogy Pálmay „Udvarhely vármegye nemes családai“ megirásával hasznos munkát végzett s müve bátran sorakozhatik az e nemü irodalmi termékek mellé.

A hazafias szellemü, de kissé dagályos előszót Lázár Ádám gróf, Udvarhely megye főjegyzője irta.

GD.

Közmivelődés.

Meghivó. A homoródjárási tanitói kör 1901. február hó 7-én Gyepesben rendes gyülést tart, hová a kartársak és érdekeltek tisztelettel meghivatnak. A tárgysorozat a már kibocsátott körlevelekben közölve van. Oklánd, 1901. jan. 24. Bedő József, jköri elnök.

Az Udvarhelymegyei Tanitó-Egylet udvarhely-járási fiókköre folyó hó 24-én Székely-Udvarhelyen a községi iskolában látogatott és népes gyülést tartott. Kertész Albert dicséretesen sikerült tanitásával volt az első szereplő, ki a magyar nyelvtanból a III-ik osztálynak a mutató névmásokat tanitotta. A gyermeksereg eltávoztával Lázár József köri elnök mondotta el magas röptü elnöki megnyitó beszédét, melyben az imádkozás fontosságát és annak mikéntjét fejtegetve; megkapó hasonlatot tett egy vallásos anya imája és az iskolai imádkozás között. Hogy ez a gyülés tagjaira mily nagy hatással volt, legjobban mutatja az, hogy a gyülés az ősz vezér Sándor Mózes kir. tan., tanfelügyelő inditványára szóról-szóra a jegyzőkönyvbe iratni határozta. A mult ülés jegyzőkönyvét kevés módositással a gyülés miután hitelesitette, Keresztes János nagy tapsot aratott szavalatát hallgatta végig. Arany Jánosnak a „Walesi Bárdok“ cz. költeményét adta elő. Az elnöki bejelentések után élénk és tanulságos vita fejlődött ki a Gyerkes Mihály által felvetett azon vita-tétel felett, hogy „A mai tanitási rendszer, tárgy és anyagbeosztás mellett eléggé biztositva látja-e a gyülés a vallás-erkölcsi oktatást, a melyet ez idő szerint mi csak a többi tárgyakkal kapcsolatos és az időnként felmerülő paedagogiai esetekből kifolyólag hozhatunk elő és az illető lelkészek a vallástanitási órákon tanithatnak, vagy nem? Ha nem, ugy mely uton-módon látja a gyülés azt az iskolai életben legsikeresebb eredménynyel megvalósitani, esetleg szükségét látná-e annak, hogy az egészségi, erkölcsi és társadalmi illemszabályok megtanitására külön óra vétessék be az órarendbe? Továbbá az erkölcsi magaviselet jobbátétele czeljából mely fegyelmi eszközöket látja a gyülés olyanoknak, melyekkel mig egyfelől a hibának öntudatos el- és beismerésére serkentjük a növendéket, másfelől a fejlődő önérzetet nem fojtjuk el, hanem épen helyes fejlődési irányba tereljük?“ A két első kérdéshez — mivel csak azok tárgyaltattak le — többen hozzászólottak, de különösen Bod Károly ev. ref. kollegiumi tanár fejtegette az erkölcsi élet hanyatlását erős logikával, kinek véleménye az, hogy az iskolák — nem véve ki az egyetemeket sem — kevéssé teszik meg e téren a kötelességöket. Ezen kérdés végeldöntése, valamint az utolsó kérdés megvitatása is elnök inditványára a jövő gyülésre halasztatott. Ezután több inditványt tárgyalt le a közgyülés, melyekből különösen kiemeljük azt, hogy a Tanitó-Egylet 25 éves történetének mindenki által való megvásárolását kötelezőleg kimondotta, tekintve, hogy csak igy kaphatja be a Tanitó-Egylet a történetre forditott költségeket. Végül a jövő gyülés helyéül Kecset, megtartási idejéül 1901. márczius 21. állapittatott meg.

Irodalom.

Az ország legolcsóbb folyóirata. A Magyar Néprajzi Társaság dr gróf Kuun Géza, gróf Zichy Jenő, Szalay Imre, Vámbéry Ármin, dr Munkácsi Bernát, György Aladár, dr Sebestyén Gyula, dr Jankó János, dr Herrmann Antal stb aláirásával egy előfizetési felhivást küldött be hozzánk, a melyben tudatják, hogy folyóiratuk az Ethnographia 1900-tól fogva évi tiz terjedelmes, mülapokkal, rajzokkal, fényképfölvételekkel, hangjegyekkel és egy állandó muzeumi melléklettel ellátott füzetben jelenik meg. A diszesen kiállitott havi folyóirat évi előfizetési ára ennek daczára továbbra is csak 6, azaz hat korona marad. E példátlan olcsósággal a több minisztérium és tudományos intézet támogatását élvező társaság azt óhajtja elérni, hogy az ország minden irodalombarátját tagjának s folyóirata munkatársának megnyerje. Az Ethnographia ugyanis főként népköltési gyüjtéssel foglalkozik s készséggel teret nyujt annak, hogy a társaság vidéki tagjai benne népdalokat s esetleg dallamokat, népmeséket, népmondákat, Krisztusmondákat, bethlehemes, vizkereszti, balázsnapi és gergelynapi játékokat, regös-énekeket, luczanapi szokásokat, ujévi köszöntőket, születési, lakodalmi, névnapi és temetkezési szokásokat, az év különböző napjaira és különböző alkalmakra szóló babonákat, kuruzsló szokásokat, igézéseket, ráolvasásokat, játékdalokat, kiolvasó versikéket, találós meséket, alkalmi rigmusokat, közmondásokat stb. közzétehessenek. A társaság e gyüjtések nyomtatott iveit 32—60 koronával dijazza. A gyüjtők közleményei és a tagságot jelentő levelező-lapok egyszerüen a M. Néprajzi Társaság czimére (Bndapest, M. Nemzeti Muzeum) küldendők. A jelzett társaság törekvéseit, mivel népünk költészetének régi emlékeit a modern kultura végenyészettel fenyegeti, melegen ajánljuk olvasóink szives figyelmébe.

A magyar nyelvőr. E Szarvas Gábor alapitotta nagyhatásu és kedvelt folyóirat most kezdte meg harminczadik évfolyamát. A Magyar Nyelvőr az egész müvelt közönségnek szánt folyóirat. Czélja nemzeti nyelvünk teljes megismerése, jelenségeinek megmagyarázása s ezek alapján a nyelvmüvelés ellenőrzése és irányzása. A kérdések és feleletek rovatában készséges tanácsadással szolgál minden nyelvi kétség esetében. Nagy gondja van a tudomány eredményeinek népszerüsitésére. Tárgyalja a magyar szók és szólások eredetét, ismerteti a tudományos nyelvtannak, kivált a mondattannak fontosabb eredményeit. A Magyar Nyelvőr ezentul is havonként három ivnyi füzetekben fog megjelenni. Az előfizetési ára 10 korona (szerkesztőségeknek 6 K). Hogy a folyóirat iskolai körökben is jobban terjedhessen, tanulók, néptanitók és papok 10 korona helyett csak hármat fizetnek. Az előfizetés postautalványon a Magyar Nyelvőr kiadóhivatalára czimzendő.

Iparügyek

S p a l l e r J ó z s e f szakiskolai tanár az iparosaink részére rendezett előadáson f. hó 20-án „A kisiparos boldogulásának eszközeiről“ beszélt. Előadásának alapeszméi a következő kérdések körül forogtak:

A kor intő szava: „Tanulnunk kell“. A természetura ellátott életfenntartásunk eszközeivel. Az ipari produktumokba lelket csak az iparos önthet. Felnőtt korban nehéz a tanulás, de nem elviselhetetlen. Az általános emberi miveltséget „emberi“ hivatásunk követeli meg. Statisztikai adatok hazánk közmivelődési állapotáról. A nyugateurópai nemzetekkel, különösen Németországgal szemben észlelt elmaradottságunk jellemzése. Az általános emberi miveltség megszerzésének eszközei: magyar nyelv, földrajz, számtan, történelem, alkotmánytan, természettan. Szakismeretek; szak- és szabadkézi rajz, technológia, a természettudományok vivmányainak felhasználása az iparban, gépek a kisiparban. Önmivelődés. Szakiskolák czélja. Továbbképző tanfolyamok az iparossegédek és iparosok részére.

A felsorolt kérdések mindenike magában egy-egy fontos részét képezik iparosaink boldogulásának s elismerés illeti Spaller tanárt az ügyes, szakszerü csoportositásért. Az előadást szokatlan lelkesedés kisérte és az előadót zajos éljenzéssel jutalmazták iparosaink.

A mai előadást Soó Gáspár róm. kath. főgymnasiumi igazgató tartja. Ugy az előadó, mint az előadás tárgya méltán kelt nagy érdeklődést közönségünk körében. Az előadás délután pont 2 órakor kezdődik s egy óráig tart.

Különfélék.

— **Kinevezés** Vármegyénk főispánja Pálffy Jenő közigazgatási joggyakornokot a székelykereszturi szolgabirói járásba helyettes szolgabirónak nevezte ki.

— **Udvarhelyvármegyei Muzeum-Egyesület** lesz a czime annak a társaságnak, melynek alapszabályait Damokos Andor dr, vármegyénk alispánja elnöklése alatt e hó 23-án felülvizsgálta egy szükebb körü értekezlet a vármegyeház kistermében. Borbély Samu sz.-kereszturi kir. tanitóképző intézeti igazgatónak, az elismert szakférfiunak igen lelkes hangon tartott üdvözlő levelét örömmel vette tudomásul az értekezlet. Ezután Csehély Adolf kir. főreáliskolai tanár meleg szavakban köszönte meg az iránta való bizalmat s felolvasta a Damokos dr alispán közbejöttével megszerkesztett alapszabály-tervezetet, melyet — több kevesebb stiláris és érdemleges módositással — az értekezlet elfogadott. Megbizván Damokos dr alispánt, hogy a módositások után ujlól leirandó alapszabályok elfogadása és az Egyesület megalakulása czéljából alakuló közgyülést hivjon egybe. Mint a mi elvünkkel és müködési irányunkkal teljesen megegyező örvendetes tényt emlitjük meg, hogy papjaink- és néptanitóinknak az Egyesület tagjai között rendkivüli kedvezményeket biztosit az alapszabály s hisszük is hogy annak idején egyetlen pap és tanitó sem fog hiányozni az igen szép czélu Muzeum-Egyesület tagjai sorából. Végül azon reményünknek adunk kifejezést, hogy Balásy Dénes fővárosi tanárról, az eszme tulajdonképeni hathatós megpenditőjéről, aki áldozatot is hozott e czelra, az alakuló közgyülésen megfeledkezni bizonyára nem fognak vezérszerepre hivatott férfiaink.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

— **Mailáth püspök** — mint lapunknak irják — folyó évi I. körlevelében első sorban XIII. Leó pápának az egyszerü fogadalmat tett rendiek intézményeiről szóló apostoli konstituczióját közli. Azután köszönetet mond a karácsoni ünnepek s az uj század és uj-év alkalmából hozzá intézett jókivánatokért Papságára és hiveire áldását adja. Közöl nehány miniszteri rendeletet és kinevezést. Végül pedig tudatja, hogy vármegyénkben Magyar- és Oláh-Hidegkut községek, melyek eddig mint leányegyházak a véczkei anya-egyházhoz tartoztak: most már a székelykereszturi parochiához vannak csatolva.

— **Altiszti bál katonazenével.** A helyben állomásozó cs. és kir. 82. gyalogezred 1. zászlóaljának, pótzászlóaljának és m. kir. csendőrségnek altisztjei előbb tartják meg tánczestélyüket, mint azt elhatározták volt. A tánczestély folyó évi február 6-án (szerdán) este a vármegyeház disztermében az e z r e d z e n e k a r á n a k k ö z r e m ü k ö d é s é v e l lesz. A meghivók nagyrészét már szétküldték s miután azok egyuttal belépő jegyül is szolgálnak és kizárólag a czimzett veheti igenybe, a rendező bizottság lapunk utján felkéri azokat, kik meghivóra igényt tartanak, de bizonyára tévedésből nem kaptak, hogy ebbeli ohajtásukat a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatalánál bejelenteni sziveskedjenek. A tánczestély kezdete este 8 órakor; vendéglős pedig Sándor István, a pilseni sőrcsarnok vendéglőe lesz.

— **Perl Jakab Jenő,** a homoródoklándi járás m. kir. állatorvosa az állatorvosi tiszti vizsgát sikeresen kiállotta.

— **Társasestély.** Ez alá a szerény czim alá kerül helybeli kir. pénzügyi tisztviselőink mulatsága. De a mily szerénynek látszik a czim, ép oly kedves és élvezetes estére van kilátása mulatni vágyó közönségünknek. A hasznost az élvezetessel egybekapcsolva, bizonyára egyik legsikerültebb estélye lesz a farsangnak. Az érdekes müsorból külön is kiemeljük vármegyénk tevékeny fő- és alispánjának előadását, mely magában előlegezi a fényes siker egy igen tekintélyes részét. Az estélyre a következő meghivót vettük: »A „székelyudvarhelyi m. kir. pénzügyi tisztviselői kar 1901 évi február hó 5-én, kedden a vármegyeház disztermében, jótékony czélra tánczczal kapcsolatos mükedvelői-estélyt rendez, melyre a t. czimet és családját tisztelettel meghivja a rendezőség. Kezdete este $^1/_2$8 órakor. Belépti dij: egy személyjegy 2 korona, családjegy (3 személyig) 5 korona. Karzatjegyek is az előbbiek szerint. A tiszta jövedelem a helybeli „Nőegylet“ javára fog forditlatni. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak és hirlapilag nyugtáztatni fognak. Vendéglősről, czukrászról gonposkodva van. A hölgyek kéretnek lehetőleg egyszerü öltözetben megjelenni. Jegyek előre válthatók Gyertyánffy Gábor ur papirkereskedésében és este a pénztárnál. Müsor: I. Felolvasás. Tartja Ámberboy József ur. II. »Aufenhalt.« Schuberttől. Ének szóló. Előadja Zakariás Margit k. a., zongorán kiséri Varró Berta k. a. III. »Hypnotizmus« Dialog. Előadják Baranyai Margit k. a. és Tamás Bálint ur. IV. »Magyar dalegyveleg« Ének duett. Előadják: Hukk Kálmánné és Nagy Lajosné urnők, czimbalmon kiséri Nagy László ur. V. »A hölgyek panasza« Szavalat. Előadja Péterffy István ur. VI. „Mendelsohn E. moll hegedü hangverseny Andante és Vivee.“ Előadják: zongorán méltóságos Hollaki Árthur főispán és hegedün nagyságos dr Damokos Andor alispán urak. VII. »Induló.« Előadja a pénzügyi tisztviselői karból ez alkalomra alakult »dalkör«, zongorán kiséri Róbert Emil ur. Táncz reggelig.«

— **Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat** közelebbről tartotta választmányi ülését, melyen a mult közgyülés utasitása értelmében belső és külső rendes- és pót-választmányi tagokkal egészitette ki a választmányt. A külső választmányi rendes tagok sorába választották vármegyénkből: Jung-Cseke Lajos apátot és Spaller József helybeli szakiskolai tanárt is.

— **Közgyülés.** Az »Udvarhelymegyei Általános Népnevelési Egyesület« f. évi január hó 27-én d. e. 11 órakor tartja a tanfelügyelői irodában évi rendes közgyülését. A tagoknak határozatképes számban meg nem jelenése esetén a gyülés folyó évi február hó 3 án fog megtartatni, tekintet nélkül a megjelentek számarányára

— **A jótékony nőegylet elnöksége** hivatalosan tudatja, hogy a székelyudvarhelyi pénzügyi tisztviselői kar tebr. 5-én rendezendő nagyszabásu mükedvelői estélyének tiszta jövedelmet nőegyletünk javara ajanlotta fel. Az elnökség a pénzügyi tisztviselői kar szives ajánlatát, melyben humanus egyesületünk iránti bizalmat, elismerést és jóindulatu támogatást lát, jól eső örömmel és hálás köszönettel fogadta s egyuttal felkéri az összes egyleti tagokat s az egyesület ügyei iránt érdeklődő nagyközönséget, hogy ezen amugy is ritka müélvezetet nyujtó müsoros estélyen a jót konyczél érdekében is minél nagyobb számban megjelenni sziveskedjenek. A nőegylet elnöksége megbizásából: S z a b ó Árpád, titkár.

— **A „Századok“ Pálmay könyvéről.** A „Századok“, a Magyar Történelmi Társulat közlönye, nagyszabásu birálatban részesitette Pálmay Józsefnek: U d v a r h e l y v á r m e g y e n e m e s c s a l á d a i czimü munkáját. A rendkivül becses és érdekes. részrehajlás nélkül való birálatot a »Székely-Udvarhely« mai tárczájában szóról-szó a közöljük.

— **Lukács Béla emléke.** Hegedüs Sándor kereskedelemügyi miniszter müvészi siremléket rendelt Lukács Béla sirjára Ligeti Miklós fővárosi tehetséges fiatal szobrásznál. A miniszter kegyelete még arra is kiterjedt, hogy a siremlék kőfaragó munkálatait az elhunyt Lukács miniszter alapitotta zalathnai és székelyudvarhelyi kőfaragó-iskolákra bizta.

— **A hétfői fillérestélyt** négy „domino“ rendezi a polgári ünképző és segélyző nagytermében. Czimbalomduettet jatszik Nagy Róza és Kiss Károly, felolvas ifj. Szemerjai Károly, monologot ad elő Hettás Gusztáv és szaval Csiki Albert. A mult hétfői fillérestély minden egyes pontja jól sikerült. Jánosi Iluska gyönyörü énekével nagy tetszést aratott. Gyerkes Mihály tanitó csinos felolvasást tartott, melyet jövő számunkban közlünk.

— **A diák-bál** iránt, melyet az ev. ref. koll. ifjusága Szabó Árpád tanár felügyelete alatt f. évi február 2-án a szegény tanulók könyvtára javára rendez a vármegyeház disztermében — igen nagy érdeklődés mutatkozik.

— **A székelyudvarhelyi kaszinó** évi rendes közgyülését az egyleti helyiségben folyó évi február hó 3 án délután 3 órakor tartja meg, melyre az igen tisztelt rendes és vidéki tagtárs urakat van szerencsénk tisztelettel meghivni. Sz.-Udvarhelyen, 1901. január hó 23-án. Hollaky Arthur, s. k. elnök. Koncz Aurél, s. k. jegyző. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Jegyzői jelentés a lefolyt 1900. évről. 3. A pénztárt vizsgáló bizottság jelentése. 4. A leltárt és könyvtárt vizsgáló bizottság jelentése, 5. Választmány előterjesztése egy könyvtári szekrény beszerzése és a butoroknak uj behuzattal leendő ellátlatása iránt. 6. Az 1901. évi költségvetési előirányzat előterjesztése. 7. Választmány előterjesztése a könyvek beszerzésére előirányzott hitel tulléphetése iránt. 8. Inditványok. 9. A tisztikar lemondása és uj tisztikar választása.

— **Gazdasági tudósitó.** A földmivelésügyi m. kir. miniszter Végh Mihály ravai unitár. lelkészt vármegyénk székelykereszturi járására nézve a gazdasági tudósitói tiszttel bizta meg.

— **Az állami főreáliskola ifjusága** folyó évi márczius hó 2-án tánczczal egybekötött jótékonyczélu szinielőadást rendez. Szinre kerül Makai Emilnek „Tudós professzor Hatvani“ czimü vigjátéka, mely érdekes meséjénél, derült hangulatánál, ügyes verstechnikájánál, látványosságánál és költői szépségekben gazdag nyelvezeténél fogva, valamint azon okból, mivel az ujdonság ingerével bir: kiválóan alkalmas arra, hogy a legszélesebb körben vonzó erőt gyakoroljon.

— **Iparfejlesztő bizottságunk** kishalmágyi Hollaky Arthur főispán elnök elnöklése alatt e hó 21-én igen látogatott ülést tartott. Az ülésen Örley János kerületi kir. iparfelügyelő is résztvett. Lefolyásáról jövő számunkban hozunk tudósitást.

— **Vidéki mulatságok.** H o m o r ó d-S z e n t-P á l községben az ev. ref. egyház orgona-alapja javára f. évi február 9-én az iskola helyiségében zártkörü tánczmulatságot rendeznek. — S z e n t e g y h á z a s-O l á h f a l u b a n a szegény gyermekek felruházása czéljára tegnap (26-án) sikerült mükedvelői előadást és tánczmulatságot rendeztek. A »Falu rossza«, Tóth Ede népszinmüve került előadásra. Hozó János, Csikós József, Pacchiáffó Miczi, Lázár Róza, König Károly, Lántzky Emma, Szőcs Sándor, Kelemen Emma, Knobloch Mariska, Szőcs Elvira, Péter Károly, Bakó Károly, Bakó Károlyné, Gedeon János, Pacchiaffó Arthur, Lantzky Ernő és Ambrus Károly oly összevágó előadást produkáltak, hogy még hivatásos szinészeknek is becsületére vált volna. — K o r o n d o n a házi szegények segitésére szintén tegnap tartottak kedélyes tánczvigalmat. Kerezsi Lajos tanitó elnöklésével. Filep Berta, Kádár Berta, Szenkovits Teri, Gálffy Ida, Csiki Ida, Kádár Ilonka és Biró Domokos tanitó r. b. tagok.

— **Minden kedden hatvan szegénynek** juttat kenyeret és lisztet — mint lapunk tudósitója értesit — Tamási Imre kézdivásárhely-kantai plebános a Szent Antal társulat elnöke, Dávid Antal és Száva Dávidné részvételével. A köztiszteletben álló plebános sajátjából igen sok szegényt ruházattal és élelmezéssel ellátott a kegyetlen hideg télen s ami nem kis érdeme: valláskülönbség nélkül. A jó tett önmagát dicséri.

— **Köhögés, rekedtség ellen** párallan szer a Réthy-féle pemetefü-czukorka, mely a legerősebb tüdő vagy gégehurutot nehány nap alatt biztosan meggyógyitja. Hirneves orvosok elismerik, hogy e kitünő alkatrészekből készitett czukorka a gyomrot nem rontja és köhögés, rekedtség ellen sikeresen használható. Valódi minőségben mindenütt kapható dobozonkint 60 fillérért és a készitőnél, Réthy Béla gyógyszertárában B.-Csabán.

— **Emléket Orbán Balázsnak!** Orbán Balázsnak Székely-Kereszturon felállitandó szobra javára alulirotthoz ujabban a következő hazafias adományok folytak be: 1. Hoitsi Pál Budapestről tizedszer 17 K 15 fillér. 2. Takarékpénztári kamat 213 K 78 f. 3. Benke Elek gyüjtése M.-Láposon: Hitelszövetkezet 5 K, Benke Elek 3 K, Magyarosi János 1 K, Zakariás János 2 K, Váradi István 2 K, Roth Ignácz, Szigethi Elemér, Bulbuk Antal 1—1 K, Pénzügyőrség 1 K 20 f, Topán, Soó Dávid 1—1 K, Moldován József 2 K, Bárdi Károly, Kádár János, Barabás Samu, Gyertyánosi Károly, dr olvashatatlan 1—1 K, Szabó Andor 50 f, Neufeld Vilmos 1 K, Önsegélyző-Egylet 2 K, Kádár Ferencz 1 K, Látu Elek 40 f, Márkhor, Labédi János 1—1 K, Kerekes Dénes 40 f, ifj. Szabó Lajos 2 K, Fuchs Béla 1 K, Gunszveig László, Lakner Aladár, Oláh János 50—50 f, Gáspár Lajos, dr Besenszky Antal 1—1 K, Szabó Lajos 2 K, olvashatatlan 1 K 50 f, Szeremlei Eszter 40 f, összesen 44 korona. 4. Magyarói ev. ref. egyház 2 K, a mai kimutatás összege 276 K 93 f. Ehez adva az eddig kimutatott összeget 3400 korona 45 fillért, az alap tesz 3677 K 38 fillért. Fogadják a nemesszivü adakozók hazafias adományaikért a szoborbizottság meleg köszönetét. Székely-Keresztur, 1901. jan. 16. Barabás Lajos, bizotts. pénztárnok.

— **Halálozások.** Nagyborosnyói Bartha Károly, a Székelyegyleti Első Takarékpénztár ügybuzgó pénztárosa e hó 23-án éjjel 57 éves korában, házasságának 24-ik évében, szivszélhüdés miatt hirtelen elhalt. A Székelyegyleti Első Takarékpénztár — melynek 19 éven át hüséges, lelkiismeretes pontossággal, ritka kötelességérzetü tisztviselője volt — külön gyászjelentést bocsátott ki. Temetése általános, mély részvét mellett e hó 25 én délután az ev. ref. vallás szerint volt. Halálát feleségén: özv. Bartha Károlyné Czirjék Bertán kivül, Margit, Rózsika, Ilonka, Károly, Zoltán és Endre, mint gyermekei siratják. — Farczády K. László m. kir. posta- és távirófőtisztviselő felesége: Frenzel Betti e hó 22-én meghalt Egerben. Temetése 24-én volt nagy részvét mellett ugyanott.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** Szombatfalva városrész templomának — a mult 1900. év folyamán szépen kifestett és szines üvegablakokkal ellátott — szentélyéből hiányzott egy ennek megfelelő oltárszőnyeg. Egy ilyennek beszerzési költségéhez a hivek alulirott által önkéntes adakozásra szólittatván fel, adományaikkal a következők voltak szivesek hozzájárulni: Szabó Istvánné 2 K, Gál Mihályné, id. Sándor Gergelyné, Katona Istvánné, Sándor Albertné, ifj. Sándor Gergelyné, Szilágyi Sándorné, Barabás Jánosné id., Sándor Pálné, Barabás Áronné, Gál Józsefné, Györffy Lajosné, Hein Pálné, Dobai Jánosné, Simon Jánosné, Bálint Ferenczné 1—1 K, Tóti Márton és neje Ádám Róza 2–2 K, Barabás Mártonné, Péter Jánosné és Györffy Ferenczné 60–60 f, N. N., Hegyi Mózesné, ifj. Imre Ferenczné, Máté Mózesné, Kalócz Ferenczné és Sándor Józsefné 40—40 f, Samu Jánosné és Samu Márta 26—26 f, Fenyédi Berta, Tarcsafalvi Mari, Sándor Mártonné, Tarcsafalvi Józsefné és Jakab Istvánné 20—20 f, György Róza 10 f. Ezen 27 korona 82 fillér a kivánt oltárszőnyeg beszerzésére lett forditva. Kedves kötelességemnek ismerem a nemesszivü adakozóknak a nyilvánosság terén is hálás köszönetet mondani. Isten, kinek házát adományfillèreikkel diszesiteni kivánták, legyen bőséges jutalmuk s nekik többszörösen fizesse meg. Szombatfalván, 1901. január hó 17-én. Gál Mihály, kántortanitó.

— **A „Székely-Udvarhely“ panaszkönyve.** A következő sorok közlésére felkértek: „Tek. Szerkesztő Ur! Hetenkint többször vannak tárgyalások a székelyudvarhelyi rendőrkapitányi hivatalban. Volt eset, hogy egy napra ötven-hatvan egyén is összegyült a tárgyalásra. Ezek a peres felek pedig egyetlen tárgyalási teremben lévén, végig hallgatják az összes — nem ritkán a legkényesebb becsületbeli — ügyeket. Még a legutolsó faluban sem történik ily nyilvánossággal a tárgyalás. Mindenütt van egy helyiség, hol külön-külön kihallgatják a feleket és nem teszik a legnagyobb próbára az elvégre is nagyobb részben becsületes polgárok szégyenérzetét. Mi ezért nem okolunk személyeket, hanem magát az állapotot és szomoru helyzetet. Felkérjük az intéző körök szives figyelmét, hogy találjanak utat-módot ennek megszüntetésére. Reméljük, hogy tollunkat ha epébe nem is mártottuk, a kivánt eredmény rövid időn észlelhető lesz. Többen.“

— **Az óriási medvével** ma d. u. 4 órakor Németi Albert helybeli mészáros-segéd fog megbirkózni a barompiacz-téren. 500 korona van kitüzve részére.

Elvi jelentőségü határozatok.

— jan. 22.

A m kir. minisztertanács 1900. évi julius 11-én hozott határozata: »Rossz állapotban levő hid elzárására alkalmazott tilalomfa jogtalan eltávolitása miatt inditott ügy elbirálása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.«

A m. kir. közig biróság 1900. évi 104. sz. határozata: »Ha a cseléddel kötött szerződés alkalmával más feltétel ki nem köttetett, akkor a cselédtörvényben szabályozott felmondási idő az irányadó.«

A m. kir. közig. biróságnak 1900. évi 9742. sz. határozata: »Jogerősen kivetett III. oszt. kereseti adót tartozatlan fizetés czimén visszakövetelni nem lehet.«

A m. kir. pénzügyminiszternek 1900 évi 24020|900. sz. a. kelt határozata: »A fenyőpálinka a poharazásra engedélylyel biró kereskedők által forgalomba hozható«

A m kir. pénzügyminiszter 1900. évi 35089. sz. a. körrendelete: »A házalók betegápolási pótadója a községi közegek által vetendő ki és szedendő be.«

A m. kir. belügyminiszternek 107517|900. sz. a. határozata: „Az anyakönyvbe bejegyzett tényekről adott értesitéseket az ezeket kiállitó anyakönyvvezetőknek sajátkezüleg kell aláirniok.«

Apróhirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérért, vastagabb betüvel 8 fillérért közöl a kiadóhivatal.

Butor. Van szerencsém a nagyérdemü közönségnek becses tudomására hozni, hogy **Segesváron a Bajor-utczában** 783. házszám alatti **butornagykereskedés,** a mely eddig Papp Ferencz ur tulajdonát képezte. 1901. január hó 1-étől kezdve, az én tulajdonomba jött át. Segesváron, 1901. január hó 9-én. Tarcsi Pál, butorkereskedő.

Bérbe adó lakosztály idős Dézsy Antal Betlen-utczai házának emeletén 1 lakosztály mely 4 szoba, konyha és mellékhelyiségekből áll 1901. ápril. 24-től bérbe adó. A lakás megtekinthető és értekezhetni tulajdonossal.

3 szoba konyha stb hozzátartozó helyiségekkel együtt április 24-től kiadó, vagy a többi melléképületeivel együtt, jutányos áron örök árban eladó. Értekezhetni a tulajdonos Barabás Ferencz fazekasnál Attila-utcza.

Közgazdaság.

Gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár ismertetése. A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztár — tekintettel arra, hogy a munkások és gazdasági cselédek belépése önkéntes — csak ugy felelhet meg rendeltetésének, s csak akkor remélhető az intézmény kivánatos fejlődése, ha a munkások és gazdasági cselédek s általában a gazdálkodással foglalkozó kis existentiák kellő tájékozást szereznek az intézmény felől s alaposan megismerhetik azon előnyöket, melyeket a pénztár tagjainak nyujt. A földmivelési m. kir. miniszter azon czélból, hogy a lehető legszélesebb körben felkeltse az érdeklődést az uj intézmény iránt, többféle ismertető füzetet, röpiratot osztat szét a közönség között — s e mellett okvetlenül szükségesnek tartván azt is, hogy élő szóval megmagyaráztassanak a segély pénztár előnyei — s mindazok a tudnivalók, melyek különösen a belépés módjára s a befizetések teljesitésére vonatkoznak, leiratilag felhivta a törvényhatóságokat, hogy alkalmas módon oda hassanak, hogy az uj intézmény ismertetése czéljából a törvényhatóság minden egyes községében tartassanak ingyenes felolvasások, magyarázó előadások s minden községben buzdittassék az érdekelt közönség a segélypénztárba való belépésre. Mi is szivesen hivjuk fel a közönség figyelmét ezen tartandó felolvasások illetve előadásokra, mert kivánatos, hogy az intézmény előnyei a törvényhatóságunk lakósainak jóvoltára is biztosittassanak.

Kivonat Füredy Lajos kassai m. kir. gazdaság szaktanárnak a vármegye főispánjához intézett jelentéséből: „Hogy a természeti viszonyok ott mennyire megfelelnek a len termelésének, azt legjobban bizonyitja, hogy — a mint a nép mindenütt mondta — a havasok alján levő fensikok zabvetései évről-évre tele vannak szép hosszu szálu vadon termő lenkóróval, a melynek magját a nép — a zab közül kirostálva — eladogatja a kóróra (fonalra) termelő küküllőmegyei szászoknak, a mely lenmag különben — a mint azt a helyszinén mindenütt konstatáltam — ugyanaz, mint a melyet a nagymélt. miniszterium állam küld, azzal a különbséggel, hogy elfajzott s ez a körülmény azt bizonyitja, hogy Udvarhelymegye a hajdani időben temérdek lent termelhetett. Megérkezésemet és előadásaimat az összegyült érdekeltség (Oroszhegyen volt mintegy 200 hallgatóm) mindenütt rokonszenvvel, érdeklődéssel, helyenkint (Oroszhegy, Parajd) pedig tüntetésszerü lelkesedéssel fogadta, de az egyetlen Oroszhegy kivételével megrendelést azért még nem kaptam. Azóta már megkezdtem a tárgyalásokat a hazánkban megtelepedni ohajtó külföldi czéggel s Udvarhelymegyét annyira kiemeltem neki, hogy — azt hiszem — első gyárát bizonyára Udvarhelyen fogja felépiteni. Végül vagyok bátor jelenteni, hogy méltóságodnak őszzel kelt becses átirata értelmében az 1 vaggon és Oroszhegy számára a 120 métermázsa magot e napokban utnak fogom inditani s azonkivül jelenthetem, hogy további esetleges jelentkezések kielégitésére egy teljes vaggonnal még rendelkezem“.

Ez az igen fontos jelentés elég világos arra, hogy minden jó érzésü ember, a ki népünk javát, előhaladását akarja — megmozduljon és a felvilágositást igénylők segitségére siessen tanácsával, mely nem lehet más, minthogy minél többen jelentkezzenek lenvetésre.

Megnyugtatás és felvilágositás czéljából kijelentjük, hogy ha nem is jelentkeznének annyian lentermelésre, a mennyi (300 hold) megérdemelné a lenkikészitő gyár azonnali felállitását, még abban a nem remélt esetben is i t t, Sz.-Udvarhelyen fogják átvenni a len áztatás- és magnélküli kóróját. Ezt különben az eddigi jelentkezések is biztositják. Maga Oroszhegy község ügybuzgó elöljárósága — élén Gálffy István jegyzővel — **100 hold** területet jelentett be az illetékes hatósághoz. De ha ez nem történt volna, a szállitási dij ugyis a legolcsóbb lenne. Hisz nem nyerészkedésről, hanem a gazdaközönségen való segitésről van szó.

A Székely-Udvarhely szerkesztőségéhez ujabban a következő lentermelési „Kötelező nyilatkozat“-ok érkeztek: Halász Ferencz fenyédi birtokos 2 hold, Gagyi György oroszhegyi birtokos 1 hold és 400 □öl, Dénes Lajos muzsnai birtokos pedig 1200 □öl területen fog lent termelni. A lapunknál eddig bejelentett területek összege **15 hold** és **400** □öl.

Tenyész apaállatok beszerzése. A segesvári állattenyésztési m. kir. kerületi felügyelőség felhivást bocsátott ki a kerületéhez tartozó valamennyi községi elöljárósághoz, melyben értesiti az elöljáróságokat, hogy a felügyelőség saját hatáskörében engedélyez a hozzá megfelelően felszerelt kéréssel forduló községeknek az illetékes vármegyei állattenyésztési szabályrendeletekben előirt fajtához tartozó tenyészbikákat és tenyészállatokat 20 százalékig terjedhető árkedvezménynyel és három félév alatti részletfizetés ellenében. Ennél magasabb árkedvezmény a miniszteri rendelet értelmében jövőre egyáltalán nem adható. Különösen méltánylást érdemlő esetekben e l e m i c s a p á s o k k a l s u j t o t t k ö z s é g e k r é s z é r e, ha ilyen irányu kéréseket az illetékes főispán urak pártoló záradékával ellátva és a földmivelésügyi miniszter urhoz czimezve benyujtják a felügyelőségnél, i n g y e n e s e n adatnak ki tenyészállatok. Tenyészkosok, fajkosok és községi mének szintén kedvezményes áron osztatnak ki azon községeknek, melyek ezek iránt a felügyelőség utján a miniszteriumhoz folyamodnak.

BETEGH PÁL,

felelős szerkesztő és kiadótulajdonos.

Nyilt-tér.*

Nyilatkozat.

Én alólirt ezennel kijelentem és elismerem, hogy a „Székely-Udvarhely“ czimü hetilap 1900. évi 35. számában saját aláirásommal megjelent „Nyilatkozat“ teljes tartalma, melynek megirására téves informáczió alapján, erős felindulásom késztetett, a valóságnak nem felel meg és az abban megnevezett urakat sérteni nem akartam.

Tisztelettel:

Ehrenreich Albert.

*Az e rovat alatt megjelent közleményekért semmi felelősséget nem vállal Szerk.

Hivatalos rész.

Az italmérők ételnemüeket nem árusithatnak. Kereskedelemügyi m. kir. miniszter. 86512. sz. VIII. Valamennyi magyarországi másodfoku iparhatóságnak. A fennálló gyakorlat szerint a pénzügyi hatóságoktól italmérési engedélyt nyert korcsmák, sörházak, bor- és pálinkamérések s általában italmérési üzletek a nélkül, hogy arra kereskedői igazolványt, vagy vendéglői iparengedélyt váltanának, iparszerüleg ételeket és élelmi szereket is kiszolgáltatnak, illetve elárusitanak. Minthogy ez a gyakorlat számos visszásságra ad alkalmat, a mennyiben az italmérési üzletek és vendéglők üzletkörének összezavarására vezet s ezzel az 1884. évi XVII. t.-cz. ben a vendéglői üzletekre nézve megállapitott rendelkezések alkalmazását sok esetben lehetetlenné teszi s miután továbbá ez a gyakorlat törvényesnek sem tekinthető, a mennyiben az italmérési engedélyek csupán szeszes italok kimérésére jogositanak s igy az ételek és élelmi szerek kiszolgáltatása mint az italmérési jogkörön kivül álló ipari foglalkozásra az 1884. évi XVII. t.-cz. értelmében külön iparigazolvány, vagy iparengedély kell, mindezeknél fogva a jelzett s helyesnek nem tekinthető gyakorlat megszüntetése érdekében a m. kir. belügyminiszterium vezetésével megbizott miniszterelnök ur s a pénzügyminiszter ur hozzájárulásá-

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

val a következőket rendelem: A korcsmárosok, bor-, sör- és pálinkamérők, az illetékes pénzügyi hatóságtól nyert italmérési engedély alapján csupán az engedélyben megjelölt szeszes italok kimérésével foglalkozhatnak, ily engedély alapján tehát semmifele ételt, vagy élelmi szert, illetve másnemü iparczikket iparszerüleg ki nem szolgáltathatnak és nem árusithatnak. Az az italmérő, ki az italmérésen kivül élelmi czikkeknek keresetszerü eladásával is foglalkozni kiván, tartozik e szándékát az 1884. évi XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében az illetékes elsőfoku iparhatóságnak előzetesen szabályszerü módon bejelenteni s illetve ebbeli üzletére iparigazolványt váltani, mig az az italmérő, ki az üzleti helyiségében ülő vendégei számára vendéglőszerüleg élelmi szereket s illetve ételeket is kiszolgáltatni kiván, ez üzletére az italmérési engedélyen kivül szabályszerü vendéglői iparengedélyt köteles szerezni. Az az italmérő, ki ételek és élelmi szerek kiszolgáltatásával, illetve e rendelet életbelépte után kiván foglalkozni, ez üzletét csak az ipartörvény 4., illetve 10. §-ában előirt feltétel teljesitése, vagyis az iparigazolvány, vagy a vendéglői iparengedély megszerzése után kezdheti meg, mig az az italmérő (korcsmáros, bor-, sör- és pálinkamérő), ki ételek és élelmi szerek eladásával, illetve kiszolgáltatásával e rendelet életbeléptekor is foglalkozik, ez üzletet tovább is folytathatja ugyan, a mennyiben azonban élelmi szerekkel való kereskedésre, vagy ételeknek vendéglőszerüleg való kiszolgáltatására iparigazolványa, illetve vendéglői iparengedélye nincs, e rendeletem életbeléptétől számitott három hónap alatt az iparigazolványért, illetve az iparengedélyért az illetékes elsőfoku iparhatósághoz folyamodni tartozik. A mennyiben e folyamodvány a jelzett határidő alatt az iparhatósághoz beadatik, az illető italmérési üzlettulajdonos az élelmiszer kereskedést, illetve az ételek kiszolgáltatását folyamodványának szabályszerü elintézéséig tovább folytathatja; mig az az italmérő, ki e kötelezettségének eleget nem tesz, a jelzett határidő lejárta után a szerint, a mint a fentiekhez képest iparigazolványt, vagy iparengedélyt tartozott volna szerezni, az 1884. évi XVII. t.-cz. 156. §. a) pontja, vagy 158. §. a) pontja alapján megbüntetendő s a törvényszerü bejelentés (iparigazolvány) nélküli élelmiszer kereskedéstől, illetve iparengedély nélkül gyakorolt ételkiszolgáltatástól — vendéglői ipartól — ujabb büntetés kiszabásának terhe alatt eltiltandó. Jelen rendeletem kihirdetése napján azonnal hatályba lép. Felhivom az iparhatóságot, hogy e rendeletemet tudomás és alkalmazkodás végett közölje, a hatósága területén létező elsőfoku iparhatóságokkal s egyuttal utasitsa e hatóságokat, hogy e rendeletemet a legszélesebb módon tegyék közhirré s annak tartalmáról a hatóságuk területén létező italmérési üzlettulajdonosokat külön-külön is értesitsék. Megjegyzem, hogy a mennyiben az 1884. évi XVII. t.-cz. 10. §-ának a) pontjában emlitett iparágakra vonatkozó törvényhatósági, illetve rendezett tanácsu városi szabályrendelet jelen rendeletemtől eltérő intézkedéseket tartalmazna, a szabályrendelet módositása iránt a szükséges lépések haladéktalanul megteendők lesznek. Budapesten, 1900. évi deczember hó 25-én. Hegedüs, s. k. (22556—900. alisp. sz.)

Hirdetések.

NAPTÁRAK

a

SZÉKELY-UDVARHELY kiadóhivatalában

(Betegh Pál könyv- és papirkereskedésében)

Székely-Udvarhelyt kaphatók a legnagyobb választékban.

A Richter-féle

Horgony-Pain-Expeller

Liniment. Capsici comp.

egy régi kipróbált háziszer, a mely már több mint 30 év óta megbizható bedörzsölésül alkalmaztatik **köszvénynél, csúznál és meghüléseknél.**

Intés. Silányabb utánzatok miatt bevásárláskor mindig figyelemmel legyünk a „**Horgony**“ védjegyre és a „**Richter**“ czégjegyzésre. 80 f., 1 k. 40 f. és 2 k. árban úgyszólván minden gyógyszertárban kapható. Főraktár: **Török József** gyógyszerésznél **Budapesten.**

Richter F. Ad. és társa,
csász. és kir. udvari szállitók,
Rudolstadt.

B O R

tiszta természetes erdélyi és magyarországi termés, melyek *valódiságáért* teljes felelősséggel szavatol:

FERNENGEL GYULA

jóhirü pinczéjéből **Székely-Udvarhelyt** (Kossuth-utcza) kapható a következő előnyös árakban:

Nagyban 56 literen felül hektoliterenkint 36 koronától 140 koronáig.

Kicsinyben literenkint 56 fillértől 2 korona 80 fillérig.

Részletes árjegyzék, minta ingyen és bérmentve.

Méghivó.

Az Oláhfalu és Homoródmenti Takarékpénztár Részvénytársaság 1901. évi február 16-án d. u. 2 órától kezdődöleg az intézet helyiségében fogja megtartani

IX. évi

rendes közgyülését.

Tárgysorozat:

1. Igazgatósági jelentés, zárszámadás beterjesztése és tárgyalása.
2. Felügyelő bizottság jelentése.
3. A felmentvény megadása iránti határozat.
4. Az igazgatósági tagok felének kisorsolása s azok helyébe választás.
5. Felügyelő bizottsági tagok választása.
6. Tisztviselők választása és fizetések megállapitása.

Szavazati jogot gyakorolnak mindazok, kik 1901. január 1-ig az intézet részvénykönyve szerint mint ilyenek igazolva voltak.

Oláhfalu és homoródmenti takarékpénztár részvénytársaság igazgatósága nevében:

Szentegyházas-Oláhfalu, 1901. január 12-én.

Lántzky Sándor, elnök. **Daniel Károly,** v. igazgató.

Nagy lámpa raktár.

Üveges állalat. — Debreczeni Isztek.

A helyi és vidéki

épitkező közönséget

ez uton van szerencsém értesiteni, hogy mindenféle üvegezéseket a legjutányosabb árak mellett elvállalok.

A munkálatoknak pontos és gyors kiviteléről kezességet vállalok, valamint arról is kezeskedem, hogy a legközönségesebb üvegtábláim is csehországi sima, fehér üvegek, tehát a legkényesebb igényeknek is megfelelek. — Továbbá van szerencsém egész ujonnan berendezett **porczellán-, füszer- és lámpa-üzletemet** a helyi és vidéki közönség szives pártfogásába ajánlani.

A nagyérdemü közönség szives megrendelését kérve, vagyok

teljes tisztelettel:
Szentpétery Gergely.

Legjutányosabb árak.

! HAZAI IPAR !

WEIN KÁROLY ÉS TÁRSAI

szövőgyár, KÉSMÁRK

elismert hirneves

szepességi vászon

és

damaszt árui,

minden nagyobb üzletben kaphatók.

Gyáraiból származó minden darab áru VALÓDI SZEPESSÉGI VÉDJEGY ECHT ZIPSER ezen védjegygyel van ellátva.

! HAZAI IPAR !

Sz. 205—1901. szb.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye székelykereszturi járásban a bözödi körjegyzői állomás [illegible] lemondás folytán megüresedett.

Ezen körhöz tartozik Bözöd, Bözöd-Ujfalu és Körispatak

Évi fizetés 800 korona, lakbér 100 korona, uti átalány 90 korona, [illegible] átalány 62 korona.

Felhivom mindazokat, kik ezen állást elnyerni ohajtják, hogy szabályszerüen felszerelt pályázati kérésüket ***1901. évi február 5-éig*** hozzám annál bizonyosabban adják be, minthogy a később érkezetteket figyelembe nem veszem.

Székely-Keresztur, 1901. január 16-án.

Gálffy Kálmán,
főszolgabiró.

Az

Udvarhelymegyei Takarékpénztár Részvénytársaság

1901. évi február hó 17-én d. e. 9 órakor

Székely-Udvarhelyen, hivatalos helyiségében

tartja

XIX-IK RENDES KÖZGYÜLÉSÉT.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság és felügyelő bizottság jelentése a lefolyt üzletévről; a mérleg megállapitása s a nyeremény felosztására vonatkozó javaslata és dr Solymossy Lajos volt vezérigazgató jutalmazása iránt beadott kérésének tárgyalása.
2. Az igazgatóság és felügyelő-bizottságnak szabályszerü felmentése iránti határozat.
3. Választás 27. és 36. §. értelmében.

A közgyülésre a t. részvénytulajdonosok azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt a gyülés megnyitásáig lehetőleg a megelőző két napon az intézet pénztáránál letenni s magukat igazoló jegygyel ellátni sziveskedjenek.

Székely-Udvarhelyen, 1901. január hó 19.

Az igazgatóság.

A BŐRIPAR-SZÖVETKEZET

SZÉKELY-UDVARHELYT, Kossuth-utcza.

Tagjainak keresete-, hitele- és üzleti érdekeiknek előmozditását tüzte feladatául. Ajánlja **az erdélyi részekben páratlanul álló** olcsóságu és kitünő **czipőfelsőrészeit** minden alaku czipőkhöz. Raktáron vannak és mindig a legkiválóbb minőségben kaphatók: I., II., III-szor ültetett ökör- és bivaltalpak 90 - 1.35-ig. Angol talpbélés, cseres hasitott, bocskor talpak. Tehén-, pitling- és borjubőrök (fekete és vikszos). Különféle legfinomabb zergék. Csizma- és czipőbélések mindenféle szinben (juhbőr). Legfinomabb szatén és lag, kidtbőr, franczia sevro, oroszlag. Szijgyártók részére blank és szines juhlag minden szinben. Czipő- és csizmakellékek a legnagyobb választékban. Szarvasbőr fekete és kocsimosó. Ponyvák mérték után megrendelhetők. *Czipőkenőcsök fekete és sárgaczipőkhöz legolcsóbban itt kaphatók.* E szövetkezetnek rendes tagja lehet s az összes előnyökben részesül, ki legalább egy részjegyet vesz s azt évi 2 koronás összegekben pontosan fizeti. Egy részjegy ára 40 korona. Felvételre bármikor lehet jelentkezni a szövetkezet helyiségében.

Uj! Különös figyelemre méltó. **Uj!**

A nagyméltóságu m. kir. honvédelmi miniszterium által hivatalosan jónak és czélszerünek ismertetett el.

KÖSZÖNETNYILVÁNITAS.

Ő fensége Salvator Lipót főherczeg udvarmesteri hivatala.

Általános Asbestáru-gyár.

Ő császári és királyi fensége Szalvátor Lipót főherczeg rendkivül meg van elégedve az asbest-talppal bélelt czipőkkel. Ő fensége hosszabb gyalog kiránduláson használta a czipőket és érezte, hogy lábai nem fáradnak ugy el, mint más közönséges czipőknél. Küldök egy pár vadászczipőt, hogy annak a mintájára készitsenek másikat asbest-talpbéléssel, ugyanannál a czipésznél s aztán küldjék ide.

Hisszük, hogy e vadász-czipők ép oly jók lesznek, és ép oly megfelelők, mint megfelelők voltak a szalon-czipők.

Zágráb, 1898. julius 8. Krahl, huszárkapitány.

Magyarország volt miniszterelnöke, a közigazgatási biróság elnöke a következőket irja:

Tisztelt Doktor ur! Az asbest-betétü czipők kitünőeknek bizonyultak, szilárdan és puhán járok; megszünt minden lábfájásom, hogy — azt hiszem — lábbajom semmi további orvoslást nem igényel.

Szives tanácsát köszöni tisztelő hive
Dánoson, 1897. szeptember 17. Wekerle Sándor.

Köszönetnyilvánitás Cho . . . Olga grófnő udvarhölgytől.

Óvjuk lábainkat a melegtől, nedvességtől és izzadástól.

Nincs többé lábfájás!

Sem tyukszem, sem izzadós láb, sem bőrkeményedés, sem lábdaganat, sem lábégés. Rövid idei viselés után megkönnyebbül a járása annak, ki czipőjét dr Hőgyes-féle, az egész világon szabadalmazott asbest-talpbéléssel látja el.

Kettős vastagságu 2 kor. 40 fill egyszerü 1 kor. 20 fill., homoktalp 80 fill., gyermekeknek fele.

Az asbest-talpbélés kitünőségét legjobban bizonyitja, hogy a **cs. és kir. közös hadseregnek és a m. kir. honvédségnek eddig 22.500 pár szállittatott.**

Viszontelárusitóknak megfelelő árengedmény.

Szétküldés csakis utánvéttel, vagy a pénz előleges beküldése mellett. Felvilágositások, prospektusok és köszönetnyilvánitások ingyen.

Az asbestáru-gyár képviselete:

Bőripar-szövetkezet Székely-Udvarhelyt, Kossuth-utcza.

Pilseni ősforrás! Pilseni ősforrás!

NEMZETI KÁVÉHÁZ ÉS ÉTTEREM

SZÉKELY-UDVARHELYT (Kossuth-utcza).

A SÖR-ök „SÖR“-e, azok királya:

A „PILSENI ŐSFORRÁS SÖR“.

Ennek az orvosi tekintélyek által is kitünő minőségünek elismert, egészségügyi szempontból megbecsülhetetlen italnak kimérésére csarnokot nyitottam.

Tisztán kezelt **valódi erdélyi borok**-kal, **jó magyar konyhá**-val állok a nagyérdemü közönség rendelkezésére. — Reggeli, ebéd, vacsora abonnement-tel kényelmesen berendezett helyiségemben, valamint házakhoz szállitva is — nálam a legolcsóbb árakban kapható. — **Vidéki közönség részére — szükség esetén — egészen külön szobával rendelkezem, hol a legolcsóbb és izletesebb ellátást biztositom.**

A n. é. közönség látogatását kérve, vagyok és maradok

Naponta változatos étrend; egy villás zóna-reggeli 8 kr (16 fillér)

legalázatosabb szolgája:
Schneider G. A.
Sándor István.

Nyomatott a kiadó- és laptulajdonos Betegh Pál könyvnyomdájában Székely-Udvarhelyt 1901.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.